

úgy hogy e füzet egymaga 12 ívnél terjedelmesebb, az említett 576 kor. 41 fillér fölösleg nem fogja teljesen fődni a költségeket s így bár nem sokat, de mégis elvesz bizonyos összeget 1915 évi bevételünkből.

Jelentésem tudomásul vételét kérve, vagyok a t. közgyűlésnek alázatos szolgája

Kolozsvárt, 1915.

Dr. Jakabházy Zsigmond

az orvosi szakosztály titkára.

A jog- és társadalomtudományi szakosztály jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Az emberi társadalom haladásának folyton változó jelenségeit az intézmények testesítik meg. Minden kulturális fok az intézmények nagyságához és maradandóságához igazodik megítélésünkben. Ezért a letűnt társadalmakat és azok kulturáját csak a megmaradt, vagy emlékek útján fennmaradt intézményeikben szemlélhetjük és értékelhetjük.

Az emberek egyéni nagyságát is igen sokszor a nevékhöz fűződő intézményeken át értékelhetjük s a mindig relativ jelentőségű halhatatlanságot az évszázadokat és évezredekkel túlélő intézmények biztosíthatják legtovább.

A ma folyó világháború is a kultúra: a fejlettebb és a fejletlenebb kultúra küzdelme s bármelyik részen is fogják a győzelem lobogóját fennen lobogtatni, mégis a jövő azé, amelyik a mai gazdasági fejlettséget s általában a jelen kor kulturáját a legmaradandóbban tudta intézményesíteni. Ez a mi megítélésünk szerint a német.

A szervezés művészete azonban átható kell, hogy legyen. Az a kis kör, amely egy nagy gondolatnak részese, részévé lesz a nagy gondolat által irányított egésznek.

Ezért kell a legkisebb dolgot is értékelni s a közre való vonatkozásban komolyan venni. A ki így nézi a dolgokat, annak mindig volt és mindig lesz a saját körében hivatása — már aminőt az istenek rendelnek.

A legfenségesebb gondolat megvalósítója is az összesség szempontjából hivatását épen csak úgy váltotta be, mint a legkisebb kör feladatainak megvalósítására hivatott egyén. A szerepet az arravalóság és a helyzet adta. A fő, hogy hivatását egyéniségének teljes energiájával s mindig az ethika tanítása szerint töltse be. A tisztelet tehát méreteiben lehet más, de lényegileg mindkettőre nézve azonos.

Eme gondolatok a nagy világeseményektől elvontan szakosztályunk beléletére nézve is alkalomszerűek most, amidőn egy becsü-

letes munkában eltöltött esztendőről — ennek eseményeiről beszámolok.

E helyen nem térek ki a tudomány csarnokában a győzőket illető koszorúval megtisztelt professor elhivatására és elhivatásának mikénti teljesítésére, de intra muros kötelességem a közgyűlés előtt beszámolni arról a meleg óvációról, amelyekben szakosztályunk (az ülésen jelen volt illustis közönséggel egyazon érzéssel) az 1914. május hó 23-án tartott felolvasó ülésen méltóságos Farkas Lajos szakosztályi elnökünket részesítette.

Szakosztályunk múlt évi ciklusának utolsó tudományos előadását használtuk fel arra, hogy a F. J. tudomány-egyetem által előkészített s a 45 évi tanári múlthoz és egy tudós egyéniségéhez méltó s 1914 május 25-én megtartott nagyszabású ünnepléshez közel módot találhassunk arra, hogy szakosztályunk is nagyrabecsült elnökével szemben méltó módon juttassa kifejezésre tiszteletének nyilvánítását.

A munka emberének munka közben kívántuk ezt nyújtani s gy az 1914 május 23-ára kitűzve volt fölolvasó szakosztályi ülés programjába az ünneplést föl se vettük.

Napirend előtt dr. *Jékely* Dániel ít. táblai bíró a bírák nevében, dr. *Biró* Balázs kamarai títkárr az ügyvédi kamara és dr. *Kolozsváry* Bálint az elméleti jogászok nevében kértek szót s felszólalásaikban érdemeihez szabva meleg szeretettel méltatták szakosztályi elnökünk sokoldalú munkásságát.¹

Dr. *Biró* Balázs ügyvéd indítványára az ünnepség jegyzőkönyvi megőrkítését is elhatároztuk.

Megemlíteni kívánom még azt is, hogy az Erdélyrészi Jogi Közlöny 1914. évi 22. számában a vezető helyet szentelte dr. Farkas Lajos érdemeinek méltatására.

Az egyetem ünnepelte azt a professort, a ki tanszékének elfoglalásakor azzal indult el a tanítás nehéz útjára: Szavam a jog élő szava legyen — s ezt 45 évi lankadatlan munkásságával be is bizonyította.

Mi a professor legmagasabb ideálját ünnepeltük, a ki az élet hullámai felett álló pártatlan professori katedrából hirdetett igazsággal ajkán belevegyült a mi forumunk életforgatagába s az ő kristályosodott életfelfogásával igyekezett irányt szabni mindenütt, ahol fevékenységére s intézményesítő munkálkodására tér nyílt.

E kettős életműködés tette életét a köz szempontjából annyira értékké s ez a nyitja annak, hogy szava, a mi sokszor kicsinyeskedő életfelfogásunk közepette is, a jognak élő szava lehetett. Csakis ilyen élet lehetett alapja egy oly egyesületnek, amely a tudományt életcélként és gyakorlati szempontból kultiválja.

I. Tudományos előadások.

Az 1913/14 évben tudományos előadásaink a következők voltak:

1. 1913 november 8-án a) Dr. *Bochkor* Mihály: Az ős indus

¹ L. Kolozsvári Hírlap 1914. 117-1 számában V. (24.) megjelent közleményt.

jog- és Manu törvénykönyve. b) Dr. Büchler Pál: Manu törvénykönyvének fordítása az eredeti szanszkrit nyelvből.

2. 1913 december 3-án Dr. Horváth Emil br.: A parlamenti választói jog.

3. 1914 február 7-én Dr. Horváth Jenő akad. tanár: Az európai concert küzdelmei.

4. 1914 február 21-én Dr. Réz Mihály: Bosznia és Hercegovina közjogi helyzete.

5. 1914 április 4-én Dr. Kiss Géza: A hajósok felelőssége különös tekintettel az ókori jogfejlődésre.

6. 1914 május 23-án Dr. Tóth György: A fölülvizsgálat köre a polgári perrendtartásban.

Emez előadások kettős csoportosítással fognak kiadtni.

Dr. Bochkor Mihály előadása és Manu törvénykönyve a fordító bevezetésével külön kötetben és a többi előadások viszont együtt egy külön kötetben.

Az 1913/14. évi előadásaink méltóan sorakozhatnak előző előadásainkhoz és kitűzött célunk megvalósítását megfelelő sullyal reprezentálják.

Az 1914/15. évi tudományos előadások tárgysorozatának pontos és az eddigi rendszernek megfelelő részletességgel való beosztását a háborúval járó állapotok miatt nem lehetett elkészíteni, azonban az előadások megfelelő gondossággal biztosítva vannak.

E cyklusban tartott első előadásunk igen válogatott és nagy számú hallgatóság előtt szép sikerrel folyt le. Ez ülés egyike volt az elérhető legnagyobb érdeklődés mellett lefolyt szakosztályi működésnek.

A siker a háborúval kapcsolatos témák tudományos tárgyalására vezethető vissza s ezzel szakosztályunk munkálkodása egyben a hazafias cél szolgálataiba is be állott. Dr. Farkas Lajos sz. o. elnökünk, a „Háborúról“ írt tartalmas és gondolatokban gazdag megnyitójában reá mutat, hogy a mai világháború a világtörténet rejtelmes folyamata, de a pessimisticus felfogással szemben az optimismus képviselőjeként reá mutat a kulturális élet rendes menetére és a jogrend szabatos functionalására s meggyőződéssel mondja, hogy adózzunk fentartás nélkül igaz és őszinte elismeréssel azon férfiaknak, a kik a veszélyes időben egyértelmű összetartással, bölcsességgel, erős és bátor kezekkel irányítják nemzetünk jövőjét vivő hajóját.

A fölolvadás nagy sikerét biztosító előadónk Dr. Réz Mihály egyetemi tanár úr volt, a ki: „A hármasszövetség egykor és most“ czímen tartotta meg tudományos praecizitással fölépített s minden tekintetben fényes szabad előadását.¹

A szakosztály működő tagjaihoz intézett föl hívásra előadókul megnyerhettük: Dr. Navratil Ákos, Dr. Somló Bódog, Dr. Menyhárt Gáspár egyetemi tanár urakat és Dr. Biró Balázs ügyvédi kamarai titkár urat.

¹ L. A Kolozsvári Hirlap 1914. decz. 20. számában.

A gyakorlat emberei most el vannak foglalva az 1915. évi januárius 1-ével életbeléptetett perrendtartással s így nem igen érnek rá előadás tartására. Megelégedéssel mutathatunk vissza azonban azokra a sorozatos előadásokra, amelyeket e törvényről szakosztályunk tartott s így a gyakorlati élet szempontjából is eleget tett szakosztályunk a támasztható követelményeknek.

II. Szakosztályi kiadmányok.

A szakosztály kezdettől fogva összes előadásait előadási ciklusonként csoportosítva, előre meg nem határozott időben nyomatta ki.

Az 1914. év folyamán megjelentek az 1912/13. évi föllovasások.

A közölt dolgozatok egyenként megérdemelnék a méltatást. Mi összesítve elismerésünknek adunk kifejezést a fölött, hogy a szakosztály tagjai fáradságot nem kímélve igazolják, hogy a vidéken is lehet tudományos életet élni, csak akarni kell.

Kolozsvár jogászeit értékeljük annyira, hogy ez a munkásság jövőben csak növekedni fog.

A kiadmányt a szakajtó is elismeréssel fogadta s az egyes dolgozatokat a különböző szempontok szerint méltatta.

Szakosztályunk elnöksége a szakosztály által kitűzött cél támogatásáért az egyes előadóknak köszönetét írásban is kifejezte s a szűkös pénzügyi viszonyokra tekintettel ívenkénti számíttással 50 K összesen 490 K tiszteletdíjat utalványozott.

Kérjük a szakosztály választmányát, hogy az utalványozást tudomásul venni sziveskedjék és az előadó uraknak jegyzőkönyvi köszönetét is juttassa kifejezésre.

Az 1913/14. évi előadások kéziratái a szerkesztő bizottságnál vannak, azonban ezek kinyomatására csak akkor fog sor kerülni, ha a szakosztály választmányának előző határozatához képest „Manu” törvénykönyve elhagyta a sajtót.

Ez a munka önálló füzetben fog megjelenni, mint Hamurabi törvénykönyve. Az eredeti szanszkrit nyelv alapos ismerője Dr. Büchler Pál a nyár folyamán Londonba utazott, hogy az ottani világhírű könyvtárban az eredeti forrásmunkákat használhassa. A háború megüzenése után fordító sok viszontagsággal szerencsésen hazakerült s a megmentett kézirat — amint jelzém — nyomás alatt van. Legközelebb szakosztályunk egy értékes kötet könyvpiacra juttatása által fogja dokumentálni, hogy a háború nem öli meg teljesen a szellemi munkát.

II. A szakosztály elismeréshez jutott kiadmányait a nagyméltóságú m. kir. Kultusz miniszterium időről-időre meghatározott segélyben részesíti.

Legutoljára 1913. évi május 30-án kelt 520. számú magas rendeletével 2000 K összeget engedélyezett volt felerészben az 1911/12. évi és másik felerészben az 1912/13. évi szakosztályi előadások kiadmányozására.

Szakosztályunk elnöksége 34/1914. szám alatt (1914. IV/15.)

a szakosztály hálás köszönetét tolmácsolta és „Manu“ tervezett kiadására való utalással a közoktatásügyi miniszter úr újabb támogatását kérte.

Eme jelentésünkre válasz még nem érkezett s a mai háborus viszonyok közepette aligha kaphatunk jelentős anyagi támogatást.

Publikatioink azonban anyagi okokból ezidő szerint fennakadást nem szenvednek, mert elnökünk különös gondját képezte mindig az is, hogy szakosztályunk deficitmentes költségvetéssel működjék.

A szerény szakosztályi átalány és a könyvkiadói alap 1914. évi maradványa remélhetőleg teljes fedezetet fognak nyújtani. Manu törvénykönyvének és az 1913/14. évi előadások kinyomatására. Az elnökség igyekezni fog, hogy az előadók tiszteletdíja szerény keretekben a jövőben is kijárjon.

III. Kiadmányainkból az I—II. füzet a Szent-István társulatnál, a III—V. füzet Benkő Gyula könyvkereskedő cégénél vannak elhelyezve. Összes kiadmányainkból Stein János könyvkereskedőnél is vannak bizományban.

A Szent-István társulat a háborus viszonyokra tekintettel szakosztályunkat fölkererte, hogy kiadványainkat néhány kivételével hozassuk el (I—II. füzet) mert raktárhelyiségeit kissébbre szorította. Intézkedtünk, hogy kiadmányaink megfelelő elhelyezéshez jussanak. (1/1915. sz. a.)

Örömmel jelenthetem azt is, hogy kiadmányaink eladásából a Szent-István Társulattal 102 koronát az E. M. E. pénztárába beküldött.

Kiemelni óhajtom e helyen, hogy az E. M. E. választmányának határozata szerint mindez a pénz, a mi bármelyik szakosztály kiadmányából befoly az *egyesület alaptőkéjéhez csatolandó*.

Ez elvileg helyes, de szakosztályunk kiadmányából tiszta haszon addig nem mutatkozhatik, amíg könyvkiadó számlánk a szakosztályi átalányból fedezetet nem találhat. Már pedig mi addig is munkásságunk gyümölcését: a felolvasások kiadmányozását miniszteri támogatással tudtuk financirozni.

Az E. M. E. választmánya e kérdést remélhetőleg előzékenyen fogja elbírálni.

IV. A szerkesztő-bizottság jelentése lényegében a szakosztály programjának konkrét irányban leendő határozathozatallal való megvalósítását czélozza.

A szakosztály a kiadandó munkák alapos előkészítésére a megbízást oly időben kell, hogy megadja, hogy tudományos értékű publicatiókkal növelhessük elért sikerünket. Ez indokolja, hogy a Székelyek jogának megírásával Dr. Bochkor Mihály egyetemi tanár szakosztályi tagot megbíztuk.

Az elől sem lehetne elzárkózni, hogy Kolozsvár jogának megírására a szakosztály tagjai részére pályázat hirdettessék avagy ennek megírásával is valaki megbizassék.

Mindezek czélszerűségét a körülmények határozzák meg.

V. *A szultán köszönte*. Az E. M. E. jogi szakosztálya még

az 1911. évben lefordított volt a Török alkotmány-alaptörvényeit és a szakosztály kiadmányai közt a Balkán háború idejében meg is jelent. E kiadmány akkor ujszerűségével is hatott s hivatva volt a közönség érdeklődését az eddigi kereteket meghaladó mérvben fölkelteni, mert a vallása által a titokzatosság fátyola alatt levő Törökország az *alkotmánytörvények* által egészen nyugateurópaias mezben jelent meg előttünk. Törökországnak akkori szomorú helyzetében ez a könyv is a magyarság szimpatiaját képviselte.

A szakosztály elnöksége azáltal kívánt kifejezést adni, hogy a magyar-nyelven megjelent alkotmány-törvényekből 10 példányt a török tudományos egyesületek részére följánlott.

A budapesti főkonzul a közvetítésre készséggel vállalkozott s 10 példányt juttatott el Konstantinápolyba a török császári kormány nagyvezéri (miniszterelnökségi) hivatalához.

A török-magyar vitatott rokonság és vitán felüli barátság eme szerény megnyilvánulását nagy kitüntetés érte.

A mostani háború kitörése előtt, 1914. június hó 16-án keltezve, a konstantinápolyi külügyi hivatal az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtudományi Szakosztályát a budapesti török főkonzul útján 9443/1914. sz. alatt a következőkről értesítette. (55/1914. sz.)

Consulat Général de Turquie. No. 9443. Az Erdélyi Múzeum Egyesület tekintetes Jog- és Államtudományi Szakosztályának, Kolozsvár. 1912 október hó 20-án a budapesti török császári főkonzulátushoz beküldött és az önök kiadásában megjelent dr. Mészáros Gyula által magyarra fordított *A török alkotmány alaptörvényei* című 10 db. bekötött könyvet szives kérelmükhöz képest a neki megfelelő időben a török császári kormány nagyvezéri hivatalához megküldöttem. Konstantinápolyban 1914. június hó 16-án kelt 48814. sz. külügyminiszteri leirat alapján tisztelettel értesítem az Erdélyi Múzeum Egyesület Tekintetes Jog- és Államtudományi szakosztályát, hogy Ő felsége V. Mehmed szultán számára készült díszes kötésű könyv-példány hódolattal átnyújtott s Ő Felségének legfelsőbb megalégedését és köszönetét nyerte meg.

A többi példányok a képviselődház elnökségének, az igazságügyi, belügy és közoktatásügyi miniszteriumoknak adattak át tiszteletteljes megőrzés végett.

Ezen legfelsőbb megalégedés tolmácsolása mellett maradok megkülönböztetett tisztelettel T. Sunon cs. török konzul. Budapest, 1914. július hó 8.

Ezt örömmel jegyezhetjük föl, mert a békés idők zajtalan, csendes munkálkodása által táplált török-magyar barátság a világháboruban is értékes barátságnak bizonyult.¹

¹ A jelzett könyv Benkő Gyula (Grill) könyvkereskedésében még kapható. E köszönetét a napi lapokban is közöltük.

III. Népszerű ismeretterjesztő előadások.

Az 1913/14 év folyamán ismeretterjesztő előadásainkat a szokott keretben tartottuk meg a F. J. Tudomány-Egyetem IV. számú termében.

A megtartott előadások;

1. 1913. november hó 21-én Dr. Konrádi Dániel egyetemi magántanár: *a)* Az állatok szerepe a fertőző betegségek terjesztésében; *b)* A száj szerepe a fertőző betegségek terjesztésében.

2. 1913 november hó 28-án László Gyula unit. főgimn. tanár: Miképpen lehet az ipari munkások egészségét védeni.

3. 1913 december hó 5-én Varju János r. kath. főgimn. tanár: A sajtó és a társadalom.

4. 1913 december 12-én Seprődi János ref. főgimn. tanár: A magyar népdalról.

5. 1913 december 19-én Hangay Oktáv keresk. akad. tanár: Az édesítő italokról.

6. 1914 január 16-án Dr. Rozsnyri Dávid az Erd. Pártfogó-Egyesület titkára: A gyermekvédelem a büntetőjogban és a rendőrség.

7. 1914 január 23-án Huber Imre r. kath. főgim. tanár: *a)* A földgázról (vetített képekkel) folytatólagosan 1914 január 30-án. *b)* A kőso a természetben és az ember háztartásában. (Vetített képekkel.)

8. 1914 február 6-án Dr. Biró Balázs ügyvéd, egyet. magántanár: A kolozsvári czéhekről.

9. 1914 február 20-án Asztalos Károly polg. isk. tanár: A művészet és ipar.

10. 1914 február 27-én Dr. Tóth György kir. törvényszéki bíró: A háború és az ipar.

Az országos szabadoktatási tanács 233/914. sz. leíratához csatolt „Beszámoló IV”-en készült kimutatás szerint a megtartott előadásokat 547 hallgató látogatta. Egy előadásra átlag 49 hallgató esett.

A hallgatóság a téma érdekessége, vagy az előadó egyénisége szerint nagyon változik. Nehéz a publikum igényét kielégíteni, de vetített képekre publikum mindig akad szép számmal.

A megtartott előadások tiszteletdíját a Szabadoktatási Tanács 432/1914. szám alatt előadókként 20 K-ban utalványozta s így szakosztályunk e címen 200 K-át juttatott az előadóknak. (46/1914. szám alatt.) E tiszteletdíjakon felül szakosztályunk köszönetet mond az előadó uraknak szíves és lelkes fáradozásukért.

Az 1914/15. évi program előkészítése a háborúval járó akadályokat történt.

A Sz. O. Tanács kezdetben (941/1914. sz. a.) a háborus viszonyok fejlődésétől tette függővé az ismeretterjesztő előadások tartását.

Az előkészített programmon azonban változtatni kellett, mert

az 1138/1914. sz. későbbi leiratában megszabta, hogy az előző tartott előadások 50⁰/o-nál nagyobb számú előadást nem fog tiszteletdíjra ajánlani és a megtartandó előadások kereteit is körvonalozta. (74/1914.)¹

Az elkészített programot felterjesztettük és adott viszonyokhoz képest a következő előadások fognak megtartatni.

1. 1915 február 5 és 6-án Huber Imre kegyesrendi tanár: A gyarmatárak fontossága a békeidőben és a háboruban. (Vetített képekkel.)

2. 1915 február 12 és 13-án Dr. Konrádi Dániel egy. mag. tanár: A háborus járványokról és az ellenük való védekezésről.

3. 1915 február 19 és 20-án Dr. Apáthy István egyetemi ny. rendes tanár: A háború és a természetes kiválogatódás.

4. 1915 február 26 és 27-én Dr. Márki Sándor egyetemi ny. r. tanár: A diplomaták munkája a mostani világháború előtt.

5. 1915 március 5-én Dr. Judik József tszéki jegyző: A drágaság és a háború.

IV. A kereskedők szabad iskolája.²

A szakosztály választmányának elhatározásából a kereskedők Szabad Iskoláját az 1914/15 tanévben meg kellett volna hogy nyissuk, de a háború a terv megvalósítását lehetetlenné tette.

A nagyméltóságú m. kir. közoktatásügyi miniszter úr által 40988/910. sz. alatt kiadott szervezet a mi viszonyaink szerint megvalósítható nem lévén, szakosztályunk az anyagi feltételeket akként kívánta volna biztosítani, hogy a Kereskedelmi és Iparkamara, a helyi bankok és kereskedők támogatását vette volna igénybe. A további eljárásra dr. Papp József és dr. Biró Balázs tagtárs urak kérték föl és a megbízást vállalták is, azonban az elnökség az előkészített gyűjtőíveket a már jelzett okból ki sem adta.

Elő van készítve a Kereskedelemügyi minisztériumhoz intézendő fölterjesztő jelentés is, (89/1913. sz.) de ennek fölküldése nem mutatkozott időszerűnek.

A tanfolyam rendezhetésének idejét a körülmények fogják megmutatni s ezért a további intézkedések megtétele az elnökségre volna bízandó. (Iratok 47/1914. sz. fölterjesztendő jelentés 89/1915. sz. alatt.)

V. A néphivatal.³

A néphivatal és a háború cím volna adható e jelentésnek, mert az 1914. évi működés legnagyobb részét a hadbavonultak keresetnélkül hátramaradott családjainak ügyei adták, vagy olyan ügyek, amelyeket hasonlóképen a háborus állapot eredményezett.

¹ Az előadásokról az országos statisztikai hivatal részére is minden évben külön kimutatást kell fölterjeszteni.

² Az előző tanfolyamok az 1909/10 és 1911/12 években tartattak. L. a megfelelő évekre vonatkozó jelentéseket.

³ E jelentést az ügyrend értelmében a néphivatal vezetője Dr. Pavlik Sándor készítette.

Két rossz gazdasági esztendő, az 1912-ik és 1913-ik év nyomorúságából még nem is vergődtünk ki, az azok okozta szegénység folytán megsokasodott kérelmezők ügyeit alig bonyolítottuk le s míg bizalommal néztünk az 1914-ik jóreménységekkel kecsegtető gazdasági esztendő elébe, jött a váratlan csapás, az orgyilkos kéz, a sarajevói gaz merénylő munkája, amely hadba szólította Hazánk fegyveres erejét a gazság megtorlására, amely előjátéka volt a rohamosan kitört világháborúnak.

Ott küzd most a csatamezőn szeretett Hazánk minden fegyverfogható fia. Ott az apák, a fiak; itt pedig kereső nélkül az anyák, a szülők, a gyermekek!

A katona most vére utolsó csöppjével védelmezi a Haza szent földjét, nekünk a toll idehaza maradt munkásainak pedig kötelességünk a Hazájáért vérző katona lelkét azzal megkönynyíteni, hogy szereteteiről minden lehető erőnkkel gondoskodjunk.

A hadbaszolgáltottak gyámolítás nélkül hátramaradottainak soráról 1882. évi XI. törvénycikkünk és a m. kir. pénzügyminiszter úrnak 100.000/1914. sz. rendelete ugyan hatályosan gondoskodnak és hasonlólag intézkedik a katonai özvegyek és árvák ellátásáról az 1887. évi XX. t.-cz. és annak végrehajtása iránt a m. kir. honvédelmi miniszter ur 17875/1914. sz. rendelete is, azonban amikor a háború gyors fejlődése a közigazgatási hatóságokra a feladatok óriási halmazát róta, amidőn a közigazgatás munkásainak egyrészét, a viszonyokat legjobban ismerőket fegyverbe szólította, épenséggel nem csodálkozhatunk azon, ha az egyéni nyomorúságot, a nyomor jogait megállapító közigazgatási eljárás folyamán olykor kivánni valók maradtak fenn, ha sok szégyenlős száz csak későn emelte fel kérő szavát: *adjatok kenyeret!*

Ez a feladat a nyomorban levő családok, hozzátartozók helyzetének meleg szívvel megírása, jogigényeik megállapításához szükséges bizonyítékoknak olykor nehézségek leküzdésével való megszerzése képezte a mi feladatunkat a háboru eddigi folyamán és képezi továbbra is.

Tevékenységünk a háború okozta nyomorral való küzdelemben három irányban csúcsosodik ki:

a) Napról-napra készítjük a kérvényeket a hivatalunkat sürűn látogató katonák családjainak állami segítségben részesítése érdekében. Ezeket a kérvényeket különböző vármegyék járásainak főszołgabiráihoz intézzük, aszerint, ahogy különböző csapattestek katonái keresik fel hivatalunkat. Kéréseink, jóllehet többnyire a kétesebb jogosultságok esetei kerülnek hozzánk, a hatóságok által igen sokszor kedvező elintézésben részesültek.

b) Számos házbér ügyet intéztünk el, mert sok család nem tudja a kereső bevonulása miatt házbérét fizetni és lelketlen emberek kitelepitéssel fenyegetik őket. Sajnos e tekintetben kevés eredményt érhetünk el.

c) A háború kezdetén számos esetben jelentkeztek nálunk munkaalkalmakért. Ezeket igyekeztünk foglalkozásukhoz képest

helyes útbaigazítással ellátni. Utóbb azonban, hogy a munkakeresők ügyét más társadalmi szervek vették kezükbe, ezek a kérések nálunk ritkábban fordultak elő.

A háborúval kapcsolatban meg kell még emlékezni arról, hogy a hadiszolgáltatásokról szóló törvény értelmében személyes szolgáltatásokért, vagy dologi teljesítvényekért való jutalékokért is panaszokat vettünk fel. Ezek iránt, valamint kórházi zsold ügyekben az illetékes parancsnokságokat megkerestük, vagy a felet élő szóval illetékes helyre utasítottuk. Figyelmeztettük azonban őket, hogy a katonai igazgatás mai millió dolga közepette türelemmel kell, hogy legyenek, míg illetményeikhez hozzájuthatnak, mert az igények igazolása sokszor leküzdhetlen nehézségekbe ütközik.

Személyi dolgokra áttérve bejelentem, hogy három tanácsadóink: dr. *Gál* Zsigmond pü. segédtitkár, dr. *Török* István ügyvéd és dr. *Marinka* Lajos rendőrkapitány katonai szolgálatra bevonultak. Bevonult önkéntes minőségben *Biderman* János a Néphivatal díjnoka is, úgy hogy helyébe Lángos Róbertet vettük fel a megszaporodott írásbeli munka teljesítésére.

A mozgósítás első 15 napja alatt a Néphivatal vezetője, mint vármegyei tisztviselő éjjel-nappal oly mértékben volt elfoglalva a közigazgatási teendőkkal, hogy szakosztályi elnökünk mélt. Farkas Lajos engedélyével ez idő alatt a hivatal vezetését dr. Wertheim Mór Néphivatali tanácsadó úr látta el. Ezen rövid idő elteltével a hivatal vezetését ismét dr. Pavlik Sándor vette át és azóta állandóan vezeti.

Főként ezen 15 nap alatt, de utóbb is, körülbelül szeptember hó végéig dr. *Pordea* Gyula és dr. *Wertheim* Mór tanácsadóink mellett önkéntes segítő társaink voltak: *Judik* József, *László* Miklós, dr. *Jelen* Miklós, dr. *Batta* Kálmán, dr. *Mihály* György urak, a kik hetenként egy-egy napon voltak szivesek munkánkban segíteni. Dr. *Török* Istvánt jelöltje: dr. *Rákóczy* Béla és dr. *Marinka* Lajost *Guráth* József rendőrfogalmazó néhányszor helyettesítettek.

Dr. *Judik* József úr önkéntes munkatársunk ma is felkeresi hetenként egyszer hivatalunkat.

Augusztus 1-től kezdődőleg a Néphivatal mindennap tart hivatalos órákat, naponként egyet, kettőt, hármat, amennyi ügyfél várja ügye elintézését, mert az ügyek mindjárt a fél otllétekor intéztetnek el.

A néphivatal vezetője augusztus 15-től kezdődőleg, minthogy a katonai ügyeknek, mint közigazgatási ügyeknek ellátása szakmáját képezi, naponként teljesített szolgálatot, hogy az ügymenet zavartalanul lebonyolítható legyen.

Ügyforgalmunkat és személyenként a következő adatok tüntetik föl.

A) Beérkezett és elintéztetett az 1914-ik évben:

	a) A mozgósítás előtt:	b) Amozgósítástól kezdődőleg:
1. Adóügy	75	47
2. Adminisztratív ügy	3	8
3. Cselédügy	3	7
4. Építés ügy	10	6
5. Gyermek és nőtartási ügy	17	8
6. Hagyatéki ügy	30	8
7. Haszonbéri ügy	3	—
8. <i>Házbér ügy</i>	13	56
9. Illetőségi ügy	2	—
10. Iparügy	14	6
11. Iskolaügy	5	8
12. Jogi ügy	152	76
13. <i>Katona és katonai segély ügyek</i>	17	556
14. Kihágási ügy	5	2
15. Menhelyi ügy	5	6
16. Munkásbiztosítási ügy	9	6
17. Munkabér ügy	2	—
18. <i>Munkakeresés</i>	25	35
19. Névmagyarosítási ügy	2	—
20. Nagykorúsítás	3	—
21. Pártfogó ügyvéd kirendelése	20	11
22. <i>Segélyügy (társadalmi)</i>	50	10
23. Szegények házába felvételi kérés	6	1
24. Törvényesítési ügy	3	1
25. Utlevél ügy	2	1
Összesen	476	869

B) Összevonva:	a) A mozgósítás előtt:	b) A mozgósítástól kezdődőleg:
Közigazgatási ügy	166	663
Adóügy	75	47
Jogi ügy	235	159
Összesen	476	869

Az 1914. évi végösszeg: 1345 ügy.

Személyi ügyforgalom.

Tanácsadók működése:

Mozgósítás előtt:	A mozgósítástól kezdődőleg:		
Dr. Gál Zsigmond	40 ügy	Dr. Gál Zsigmond	— ügy
Dr. Marinka Lajos	98 ügy	Dr. Marinka és helyet-	
Dr. Paplik Sándor	104 ügy	tese Guráth József	28 ügy
Dr. Pordea Gyula	47 ügy	Dr. Pavlik Sándor	575 ügy
Dr. Török István	127 ügy	Dr. Pordea Gyula	17 ügy
Dr. Wertheim Mór	60 ügy	Dr. Török helyettese	
Összesen	478 ügy	dr. Rákóczy Béla	36 ügy
		Dr. Wertheim Mór	109 ügy
		Összesen	765 ügy

Önkéntes tanácsadók működése: Dr. Bartha Kálmán 34, Dr. Jelen Miklós 13, Dr. Judik József 42, Dr. Mihály György 15, összesen 104.

Az 1914. évi végösszeg: 1345 ügy; az 1913. évi ügyforgalom volt 345 ügy.

A pénzügyekre áttérve jelentem, hogy 1914 évben is megkaptuk a m. kir. földmívelésügyi miniszter úrtól rendes évi 3000 kor. államsegélyünket.

Lángos Róbert díjnoknak, minthogy mindennap kell szolgálatot teljesítenie, havi 20 kor. utaltatott ki.

A bevonult tanácsadóknak tiszteletdíja is az 1914 évben kifizetett családjuk kezéhez.

A szakosztály a tanácsadó uraknak a legmelegebb köszönetét nyilvánítja azért a nagy odaadásáért és buzgalomért, amelyet a háború által érintett szegény jogkeresők érdekében kifejtettek. Ez a köszönet hatványozottan illeti Dr. Pavlik Sándor tb. főjegyző urat, a ki a Néphivatal czélját mindig tudatos irányítással igyekezett megvalósítani és ez épen a legnehezebb időben: a háború alatt szép sikerrel is járt a szintén lelkes és fáradhatatlan tanácsadó: Dr. Wertheim Mór közreműködésével, a ki a néphivatal vezetőjét helyettesítette is.

Szakosztályunk elismeréssel adózik Dr. Batta Kálmán, Dr. Jelen Miklós, Dr. Judik József és Dr. Mihály György uraknak önkéntes tanácsadói tisztjük szeretteljes betöltéséért.

Az elnökség javasolja, hogy a szakosztály választmánya szavazzon jegyzőkönyvi köszönetet azzal, hogy a jkvi köszönetnyilvánítás a közgyűlés elé indítványként terjesztessék elő.

VI. Tüdőbeteggondozó intézet.

I. A szakosztályunk által létesített Tüdőbeteggondozó Intézet ez évi jelentését egy fájdalmas megemlékezéssel kell, hogy bevezessem.

E megemlékezés nem lehet egyszerű regisztrálása annak a megváltoztathatlan ténynek, hogy Tariczky Ferencz dr. vezetőorvos nincs többé, hanem az egy minden irányban gondos, lelkiismeretes s a kitűzött célét ideálisan felfogó, melegszívű ember tevékenységeért tiszteletünk adója kell hogy legyen.

Évi jelentésünk lapján megörökíteni óhajtjuk, hogy annak a nagy és nemes gondolatnak, hogy a szegény tüdőbetegeket a társadalomnak és a hazának meg kell menteni — nálánál senki odaadóbb, önfeláldozóbb harcosa nem volt.

Nem várt s kérlelhetetlen ridegséggel bekövetkezett elmulása a békés idők legdiadalmasabb zászlója alatt a humanizmusért lelkesen küzdők táborában egy nagy értékű harcosos kidőlését jelenti.

A szegény tüdőbetegek minden gondolatának és lelki gyötrődésének megértésével tevékenykedett az intézet megalapítása és hivatásának megfelelő gondos vezetése körül.

Lelke egész hevülésével az egész társadalmat sorompóba

szerette volna toborzani. Ezirányú mélységes érzése már eddig is szép és maradandó sikereknek volt az eredményezője.

A tüdőbeteg gondozó intézet ideális vezetőjét s a szegény tüdőbetegek melegszívú megértőjüket és legnemesebb érző pártfogójukat vesztették el.

Szakosztályunk elnöksége a hölgybizottsággal egyetértve gyászjelentést bocsájtott ki s a ravatalra a szakosztály koszorút helyezett.

A gyászháznál a betegsége által akadályozott elnök megbízása folytán Tóth György dr. sz. o. titkár tartott a közönséget könnyekig megható búcsubeszédet.¹

A hölgybizottság a vezetőorvos emlékét azzal tisztelte meg, hogy Tariczky Ferenc dr. nevére alapot létesített.

E kis fa nőjön nagyra, hogy a női lelkesedés nemes gyümölcsöként legyen sokaknak hasznára.

Szakosztályunk elnöksége az elhunyt vezetőorvos szüleihez az érdemek kiemelésével részvétiratot is intézett, s úgy ezt, mint szakosztályunknak összes tevékenységét a szülők hálás érzéssel fogadták s hozzánk intézett levelükben meleg köszönetüknek adtak kifejezést. (94/1914.)

II. A vezetőorvos elhunytával és a katonai behívás folytán előállott változással a dispensaire személyzetében nagy csere állott elő.

A dispensaire bizottság 1914 december 28-án tartott ülésében foglalkozott a kérdéssel.

A vezetőorvost elnökünk Dávid Zsigmond dr. gyakorlóorvossal helyettesítette.

A II-od orvosi állásra Dr. Balogh István végzett s gyakorlaton levő orvost alkalmazta.

A gyakornoki állásban Márton Janka III. éves orvosnövendék maradt, a kít a sz. o. elnök gondozónőnek is kinevezett.

A személyzeti ügyek 1915. január 1-től kezdve eszerint normalisak.

Az intézet vagyoni állagát elnöki megbízás folytán Tóth György dr. sz. o. titkár vette át s erről a dispensaire-bizottság ülésen beszámolt. A jelenlegi vezetőorvos az intézet leltári állagát a felkeltetve lévő 1914. évi leltár szerint vette át.

III. A munkásbiztosító pénztárral kötött szerződés a háborus helyzet folytán megszűnt.

A pénztár még 640 K-nyi összeggel hátrálékos, a mi az 1914. évi túlkadás fedezetére lesz fordítható.

Szakosztályunk működése most már megint csak az állami és városi segélyre támaszkodhatik.

A városi 3000 K évi segélyből 1000 K a helyi segítő hivatalnak utaltatott át, amely a tüdőbeteg gondozó betegeit ételmi szerrel ellátja.

¹ Az Ujság 1914. évi decz. 18-án megjelent 314. sz. is megemlékezik erről. Dr. Tariczky érdemeit az Ujság 312/914. sz. Weiss (Pogány) Elza hölgybizottsági jegyző méltatta meleg hangon írt nekrolójában.

Eme személyi és vagyoni kérdések megemlítése után áttérhetünk a vezetőorvos által az ügyrend értelmében készített jelentés főbb adatainak az ismertetésére.

IV. Az intézet anyagi viszonyai a háborus helyzet folytán a kezdeti állapotra redukálódtak.

Az államsegély marad továbbra is	--- --- ---	5000 K
A városi segély marad	--- --- ---	3000 K
A megyei segély	--- --- ---	200 K

Összesen	--- --	8200 K

A pénzüintézetek adományai nem az intézet pénztárába, hanem a dispensaire-bizottság pénztárába folytak be.

Erről a hölgybizottság fog beszámolni.

2. Az intézet jóltevői között szerepeltek az 1914 évben:

- a) Richter Gedeon budapesti gyógyszerész,
- b) Marberger Gyula újpesti gyógyszerész,
- c) Dr. Egger Leó és Egger J. gyógyszerész, vegyészeti gyárosok,
- d) Dr. Bartha Endre budapesti vegyészgyáros,
- e) Dr. Wander budapesti vegyészgyáros.

A szakosztály a küldeményekért hálás köszönetét nyilvánítja.

3. Az intézet élelemszállítói voltak:

- a) Tejre, özv. Polgári Istvánné,
- b) Zsirra, husra, ifj. Lászlóczy S.-czég,
- c) Füszerre Szele Márton és
- d) Lisztre Mattay M. kolozsvári czégek.

Kötelezettségüknek pontosan megfeleltek.

A betegek kezelésénél az eddigi rendszernek megfelelően kettős irányban nyilvánul a gondoskodás.

- a) gyógyszerkezeléssel és b) specifikus kezeléssel.

A fertőtlenítés ez évben normálisan megtörtént.

A beteglátogatást a dispensaire-hölgybizottság lelkes tagjai végezték.

Az 1914. évi június hónapban rendszeresített gondozónő is a látogatásokat megkezdette.

A hölgybizottság a szakosztály minden dicséretére érdemes munkát végzett.¹

Az intézet működésének zavartalanságát a személyzet állandósága biztosíthatja a legjobban. Sajnos, a személyi változások nagyon gyakoriak s ez az egyenletes munkásságra zavarólag hat.

Az egyes személyzeti változásokat az orvosi jelentés tünteti föl részletesen.

Az 1914. év végén a személyzeti viszonyok rendbe hozattak, de állandóságuk nem biztosítható.

Ez a jelen esetben a háborus helyzettel is magyarázható.

¹ Ez adatok a Dr. Tariczky Ferencz vezető orvos által az 1914. év I. felére készített utolsó jelentésből vannak véve.

5. Az intézet belső működésében jelentkező munkakörök:

a) betegkezelés, b) laboratóriumi tevékenység és c) irodai munka.

Az intézet eme belső adminisztratioja annyira sajátos jelenség, hogy ezt valósággal egyéniessé kell tenni, ha sikert akar valaki felmutatni. Tariczky Ferenc dr. vezetőorvos a tüdőbeteggondozó célját teljesen átértette s az átértett célnak a szolgálatába tudott venni minden lehető tevékenységet.

*

Az évi jelentést azzal a jó reménységgel zárom, hogy minden nagy emberi kataklisma az emberi társadalom fejlődését előbbre vitte. Hidjük, hogy a ma folyó világháború nemzetünk erkölcsi és gazdasági felkészültségét beigazolja s a várt és remélt győzelemmel egy jobb jövő jogosultságát vihethjük a kulturális haladás ismeretlen útaira.

Kolozsvár, 1915 január 31-én.

Dr. Tóth György

sz. o. titkár.